

Kort verslag van de lezing “Op weg naar duurzame plantaardige sectoren: economische reflecties”

door Krijn Poppe, tot 2020 research manager bij het LEI/Wageningen Economic Research
gehouden op 24 november 2023, georganiseerd door het Lânboukundich Wurkferbân van de
Fryske Akademy

Locatie: Fries Landbouwmuseum, aantal bezoekers circa 40.

Poppe geeft eerst een schets van de plantaardige sectoren in Nederland. Over de laatste 20 jaar halveerde het aantal agrarische bedrijven. Poppe voorziet dat deze lijn zich voortzet, vermoedelijk zelfs in versterkte mate. Hij verwacht dat dat gepaard gaat met een verdere schaalvergroting omdat alleen grotere, kostenefficiënte bedrijven de verdere verduurzaming - inclusief extensivering- kunnen realiseren. Dat grotere bedrijven per definitie slechter voor natuur en milieu zijn, bestrijdt Poppe dan ook.

In de akkerbouw, waarop de spreker zich in de presentatie concentreert, daalde het aantal bedrijven in de periode 2000-2022 slechts met gemiddeld 13%, met een sterkere afname bij de aardappelzetmeelbedrijven en een toename van het aantal akkerbouwbedrijven dat groenten of voedergewassen verbouwt. Qua bedrijfsgrootte verwacht Poppe voor de toekomst eerder bedrijfsgroottes van enkele 100-en ha dan van 1.000 ha en meer (m.n. ook vanwege de hoge grondprijzen in NL).

Grote opgaven voor de toekomst zijn de waterkwaliteit (KRW; met name bestrijdingsmiddelen, soms ook nutriënten) en klimaatbestendigheid; bodemverdichting en verzilting spelen daar een rol in. De verwachte afname van de veestapel in Nederland zal doorwerken naar de akkerbouw: in plaats van geld toe zal men in de toekomst voor dierlijke mest moeten betalen. Wat de opgaven voor klimaatmitigatie (tegengaan van klimaatverandering) en biodiversiteit betreft, voorziet de RLI (Raad voor de Leefomgeving, waarvan Poppe adviseur is) vooral gevolgen voor de veehouderij, minder voor de akkerbouw. **Kansen zijn er voor** de teelt van meer plantaardig voedsel (eiwittransitie), mogelijk ook voor de teelt van biobased grondstoffen (o.a. voor de bouw) en carbon farming. Meer vraagtekens zet Poppe bij de teelt van laagwaardige voedergewassen en ecosysteemdiensten.

De zwakste schakels in de voedselketen zijn de consument en de boer. De consument kampt vanwege een ongezonde leefstijl en voedingspatroon met ziektes als obesitas en diabetes. De boer zit klem tussen enerzijds de overheid die met milieu-regelgeving de kostprijs opdrijft en anderzijds de consument die een lage voedselprijs eist. Poppe wijt dat aan systeemfalen: alle ketenpartijen plus de overheid zijn er debet aan. De overheid zou hierin regulerend moeten treden, merkt de spreker op (vgl. de autogordel).

Poppe schetst wat nodig is om dit systeemfalen te doorbreken, met als belangrijke onderdelen: bescherm goede landbouwgrond, bouw op marginale gronden. De overheid moet de milieu-emissieruimte voor de lange termijn bepalen, dat geeft zekerheid aan ondernemers die zelf invullen hoe ze binnen de milieugrenzen blijven. Zorg voor transparantie, o.a. met bedrijfscertificering die door een onafhankelijke autoriteit opgezet en bewaakt wordt. Metropool Nederland stelt hoge milieu-eisen; dat blijft zo, dus maak er het beste van met de duurzaamste producten voor de Europese markt. Bereken milieukosten door, hanteer het principe: de vervuiler betaalt. Stap af van lage voedselprijzen, maak gezonde voeding voor iedereen bereikbaar met inkomensbeleid. De landbouw moet zich niet alleen op productie

richten maar ook op maatschappelijke diensten. Voer daarvoor 25-jarige eco-contracten in (binnen de EU regelgeving). Start een landinrichting 3.0 en neem daar de tijd voor.

Rijk en EU hebben al veel regels voor verdere verduurzaming van de voedselketen. Zo verplicht de EU veel bedrijven en instellingen (ook banken) al om verantwoording af te leggen. Poppe vraagt zich dan ook af of er van die kant meer regels moeten komen (bijvoorbeeld een landelijk landbouwakkoord) of dat andere partijen -provincies, landbouw- nu het initiatief moeten nemen om het zelf verder in te vullen.

Poppe is voorstander van bijmenging van duurzamere met gangbare producten: uit de iets hogere marktprijs voor het mengproduct kan dan de hogere kostprijs vergoed worden. Dit is een geleidelijke manier van verduurzamen. De spreker verwijst hierbij naar de plicht van direct na WO II om voor bakkersmeel Nederlandse tarwe te mengen met buitenlandse.

Wat Fryslân betreft acht Poppe landbouwsystemen met 100% voedsel als output denkbaar, met op kostprijs gerichte schaalgrootte en milieu-randvoorwaarden. Gelet op andere maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de aanleg van de Lelylijn, groei van de recreatie en de wens om een hoger rendement op grond te realiseren, lijkt hem een ander model meer voor de hand te liggen: 70% voedsel, 15% eco-systeemdiensten en 15% andere boerderij-inkomsten. Hij doet een omroep om een eigen Friese agenda op te stellen zodat de Friese landbouw geen speelbal van derden (waaronder de Nederlandse overheid) wordt.

De lezing van Poppe was de tweede van een serie van vijf die het Lânboukundich Wurkferbân in het seizoen 2023/2024 organiseert rond het thema duurzame voedselsystemen. S. Oosting, hoogleraar duurzame dierlijke productiesystemen in Wageningen, gaf 20 oktober 2023 de eerste lezing. Presentatie en verslag zijn te vinden op <https://landbouwmuseumfriesland.nl/lezingen-duurzame-voedselsystemen> Daar treft u ook het volledige programma voor dit seizoen aan. De serie lezingen wordt 14 april 2024 afgesloten met een excursie naar Jensma Agro BV in Westhoek.